

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 2 mars 1917 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående tillsättande av en jordkommission.

(2:a avd.)

I två särskilda inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisade, likalydande motioner, nr 67 i första kammaren av herr *Ström* och nr 200 i andra kammaren av herr *Vennerström m. fl.* har hemställts, att riksdagen må hos Kungl. Maj:t anhålla om tillsättande av en jordkommission med uppgift

att på grundvalen av redan verkställda utredningar och efter i mån av behov företagna undersökningar hos Kungl. Maj:t föreslå åtgärder för återgång till kronan av sådana till bruks understöd av kronan upplåtna allmänningar, kronoskogar och hemman, där ändamålet med upplåtelsen genom brukens nedläggande förfelats;

att sådana åtgärder må främst avse under bruk skatteköpta hemman samt rekognitionsskogshemman i alla de fall, där villkoret om skogarnas användning för sitt med donationen avsedda ändamål, bruksdriftens understöd, ej längre uppehålls, men även andra fall, där större domäner frångått kronan på ett sådant sätt, att skäl förefinnes för en undersökning om huruvida statens rätt och bästa härvid iakttagits.

Beträffande de skäl, som anförts för denna hemställan, tillåter sig utskottet hänvisa till motionerna.

Såsom motionärerna erinra, var förevarande spørsmål år 1916 föremål för riksdagens prövning på grund av en inom andra kammaren av herr *Vennerström m. fl.* i ämnet väckt motion. Jordbruksutskottet, som förehade motionen till förberedande behandling, hemställde då, efter

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 10 saml. 7 häft. (Nr 15.)

att i ärendet hava inhämtat yttrande från kammarkollegium, att riksdagen i anledning av motionen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att utredning snarast möjligt måtte kunna, på sätt kammarkollegium antytt, verkställas angående äganderättsförhållandena beträffande de grupper av fast egendom, som i motionen avsåges, samt eventuellt för riksdagen framlägga det förslag för tillvaratagande av kronans eller enskildas intressen, vartill utredningen kunde föranleda.

Kammarkollegii berörda yttrande finnes såsom bilaga vidfogat jämväl detta utlåtande.

Vid frågans behandling i kamrarna nästlidet år avskog första kammaren utskottets hemställan, medan andra kammaren biföll densamma. På grund av kamrarnas skiljaktiga beslut hade sålunda frågan förfallit.

Förevarande spørsmål har genom ifrågavarande motioner nu åter framlagts till riksdagens prövning. Motionärerna åberopa härvid motiveringen i den vid förra årets riksdag väckta motionen samt anföra därutöver åtskilliga omständigheter, som även synas dem tala för tillsättandet av den ifrågasatta jordkommissionen.

Jämväl utskottet anser det vara en angelägenhet av vikt, att snarast möjligt det osäkerhetstillstånd upphör, vilket förefinnes på grund av den bristande utredningen angående äganderätten till de fastigheter, vilka i förevarande motioner avses. Däremot kan utskottet ingalunda ansluta sig till motionärernas mening angående vare sig behovet eller lämpligheten av att för ifrågavarande ändamål tillskapas ett särskilt organ. De uppgifter, som skulle tillkomma den föreslagna jordkommissionen, åligga redan nu kammarkollegium samt, vad angår en särskild kategori av ifrågavarande fastigheter, domänstyrelsen, och synas sålunda motionärernas önskemål genom redan förefintliga organ kunna behörigen tillgodoses. Skulle därvid en förstärkning av ämbetsverkens arbetskrafter visa sig erforderlig, torde Kungl. Maj:t icke underlåta att, jämväl utan någon framställning från riksdagens sida, vidtaga åtgärder för erhållande av en sådan förstärkning. Vidare må påpekas, att en särskild kommitté, den s. k. åborättskommittén, är verksam för iakttagande av deras intressen, vilka med nyttjande- eller åborätt innehava ifrågavarande fastigheter.

Slutligen vill utskottet framhålla, beträffande kammarkollegii ovan omnämnda utlåtande, att särskilt kollegii förslag om upprättandet av en lig-gare över all dylik kronan tillhörig egendom kan vara förtjänt av uppmärksamhet. Om Kungl. Maj:t därtill skulle finna skäl, torde emellertid

Kungl. Maj:t utan något initiativ från riksdagens sida kunna föranstalta om åtgärd i sådant syfte.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 2 mars 1917.

På jordbruksutskottets vägnar:

RAOUL HAMILTON.

Närvarande: Hrr greve Hamilton, Ericsson, Paulson, Fahlén, Holmquist, Lindblad, greve Wachtmeister, Persson, Åkerlund, Öberg, Nilsson i Tänga, Sjöblom, Ingeström, Hage, Svensson och Molin.

Reservation

av herrar Hamilton, Holmquist och Molin i Dombäcksmark, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Såsom motionärerna erinra, var förevarande spörsmål år 1916 föremål för riksdagens prövning på grund av en inom andra kammaren av herr Vennerström m. fl. i ämnet väckt motion. Jordbruksutskottet, som förehade motionen till förberedande behandling, hemställde då, efter att i ärendet hava inhämtat yttrande från kammarkollegium, att riksdagen i anledning av motionen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att utredning snarast möjligt måtte kunna, på sätt kammarkollegium antytt, verkställas angående äganderättsförhållandena beträffande de grupper av fast egendom, som i motionen avsåges, samt eventuellt för riksdagen framlägga det förslag för tillvaratagande av kronans eller enskildas intressen, vartill utredningen kunde föranleda.

Kammarkollegii berörda yttrande finnes såsom bilaga vidfogat jämväl detta utlåtande.

Vid frågans behandling i kamrarna nästlidet år avslag första kammaren motionen, medan andra kammaren biföll utskottets hemställan. På grund av kamrarnas stridiga beslut hade sålunda frågan för det dåvarande förfallit.

Motionärerna hava nu till riksdagens förnyade prövning framlagt förvarande spörsmål, och åberopa de härvid motiveringen i den vid förra årets riksdag väckta motionen samt anföra därutöver åtskilliga omständigheter, som jämväl synas dem tala för tillsättandet av den ifrågasatta jordkommissionen.

Uti sitt över berörda, vid 1916 års riksdag väckta motion avgivna utlåtande, nr 74, yttrade utskottet, bland annat, följande:

»I sitt ovan omförmälda utlåtande har kammarkollegium bekräftat, att tillfredsställande utredning saknas om vad som vore att anse såsom kronans, å ena, och enskild egendom, å andra sidan, rörande de grupper av fast egendom, som motionen avsåge. Det är för utskottet likasom för kammarkollegium uppenbart, att ett dylikt osäkerhetstillstånd icke i längden kan vara tillfredsställande vare sig för kronan eller för de enskilda innehavarna. Utskottet anser därför, att utredning i detta hänseende bör skyndsammast genom statens försorg verkställas, i syfte att detta osäkerhetstillstånd, så vitt möjligt är, må undanröjas. Den av motionärerna ifrågasatta utvägen, att för ändamålet tillskapa ett särskilt organ, synes emellertid utskottet icke vara att förorda. I detta avseende vill utskottet hänvisa till de av kammarkollegium i nämnda utlåtande gentemot sagda förslag uttalade betänkligheter, vilka utskottet finner i huvudsak befogade. Utskottet är av den åsikten, att kammarkollegium fortfarande bör handhava ämbetsverket åliggande uppgifter beträffande nu ifrågavarande fastigheter. Vad angår frågan om tillgodoseende av deras intressen, vilka med nyttjande- eller åborätt innehava ifrågavarande fastigheter, vill utskottet framhålla, att, såsom jämväl motionärerna beröra, den s. k. åbokommittén är verksam för detta syfte.

Utskottet vill vidare såsom sin åsikt uttala, att kammarkollegium sitt berörda utlåtande framfört beaktansvärda synpunkter i fråga om en mera rationell rättslig omvårdnad av kronans fasta egendom. Särskilt synes utskottet kollegii förslag om upprättandet av en liggare över all sådan kronan tillhörig egendom vara förtjänt av uppmärksamhet, och anser utskottet detta spörsmål böra undersökas i samband med den ifrågasatta utredningen.»

De sålunda av 1916 års jordbruksutskott i ämnet uttalade synpunkter anser utskottet fortfarande äga sin fulla giltighet. Enligt utskottets

uppfattning har icke genom de av motionärerna åberopade skäl behovet av ett särskilt organ för ifrågavarande ändamål blivit ådagalagt, utan avsluter sig utskottet till den av föregående års jordbruksutskott uttalade mening, att förevarande uppgifter fortfarande böra omhänderhavas av kammarkollegium. Därest, med hänsyn till mängden och omfattningen av de kammarkollegium åliggande arbetsuppgifter, en förstärkning av ämbetsverkets arbetskrafter skulle visa sig erforderlig, förväntar utskottet, att åtgärder för erhållande av en sådan förstärkning snarast komma att av Kungl. Maj:t vidtagas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för att utredning snarast möjligt må kunna, på sätt kammarkollegium antytt, verkställas angående äganderättsförhållandena, beträffande de grupper av fast egendom, som i motionerna avses, samt eventuellt för riksdagen framlägga det förslag för tillvaratagande av kronans eller enskildas intressen, vartill utredningen kan föranleda.

samt

av herrar Sjöblom och Hage, som ansett, att utskottets yttrande bort formuleras på följande sätt:

Motionärerna förmena, att kronans rätt till vissa i motionen omfördälda, till industriens understöd upplåtna fastighetsgrupper icke behörigen iakttagits, och föreslå de i anledning härav, att de uppgifter i sådant hänseende, vilka numera åligga kammarkollegium, och vad angår en särskild kategori av nu ifrågavarande egendomar, domänstyrelsen, skulle i större eller mindre utsträckning överflyttas å ett för ändamålet särskilt tillsatt organ, i motionen benämnt jordkommissionen.

I ett till utskottet inlämnat utlåtande har kammarkollegium bekräftat, att tillfredsställande utredning saknas om vad som vore att anse såsom kronans, å ena, och enskild egendom, å andra sidan, rörande de grupper av fast egendom, som motionen avsåge. Det är för utskottet likasom för kammarkollegium uppenbart, att ett dylikt osäkerhetstillstånd icke i längden kan vara tillfredsställande vare sig för kronan eller för de enskilda innehavarna. Utskottet anser därför, att utredning i detta hänseende bör

skyndsammast genom statens försorg verkställas för att, så vitt möjligt är, undanröja detta osäkerhetstillstånd.

För åstadkommande av en sådan utredning anser utskottet, att tillskapandet af ett organ, som i motionen ifrågasatts, skulle vara synnerligen lämpligt. Visserligen kan ju anmärkas, att för utredande af dylika frågor finnes redan förut ett organ i kammarkollegium, men kan härpå svaras, att Kungl. Maj:t numera frångått principen att undantagslöst överlämna utredningen i dylika frågor åt vederbörande ämbetsverk.

Här bör dessutom kunna anmärkas, att kammarkollegium ej synes kunna verkställa den ifrågasatta utredningen utan erhållande av stärkta arbetskrafter. Alltså frågan om åstadkommande av en jordkommission eller överlämnandet av hela frågan till kammarkollegium är ej en kostnadsfråga. Men genom hänskjutande av frågan till en kommission vinner man den fördelen att utöver de rena ämbetsmannasynpunkterna även andra synpunkter kunde, i den mån sådant är möjligt, få komma fram vid behandlande av dessa invecklade spörsmål. Särskilt måste detta vara av vikt, då det kan bli frågan om att utarbeta förslag att framläggas för riksdagen, avseende att tillvarataga kronans eller enskilda intressen.

Utskottet vill vidare såsom sin åsikt uttala, att kammarkollegium i sitt utlåtande framfört beaktansvärda synpunkter i fråga om en mera rationell rättslig omvårdnad av kronans fasta egendom i allmänhet. Särskilt synes utskottet kollegii förslag om upprättandet av en liggare över all sådan kronan tillhörig egendom vara förtjänt av uppmärksamhet, och anser utskottet detta spörsmål böra undersökas i samband med den ifrågasatta utredningen. Men då ett sådant spörsmål kommer att beröra flere statsinstitutioner, finner utskottet i denna omständighet ytterligare ett skäl, som talar för en jordkommissions tillsättande, ty i en sådan kommission — eventuellt utrustad med domsrätt på sätt skett i Norge, där en liknande kommission redan finnes — kunde även någon representant för av utredningen berörda ämbetsverk insättas.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att Riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida, efter vilka grunder och med vilken befogenhet en jordkommission i motionens syfte bör tillsättas samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan föranleda.

Bilaga.

Yttrande av kammarkollegium, om motionen II:186 vid 1916 års riksdag.

Till Konungen.

Uti en inom riksdagens andra kammare av Ivar Vennerström m. fl. väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion (nr 186) hava motionärerna hemställt, att riksdagen måtte hos Eders Kungl. Maj:t anhålla om tillsättandet av en *jordkommission* med uppgift

att på grundvalen å redan verkställda utredningar eller efter i mån av behov företagna undersökningar, hos Kungl. Maj:t föreslå åtgärder för återgång till kronan av sådana till bruks understöd av kronan upplåtna allmänningar, kronoskogar och hemman, där ändamålet med upplåtelsen genom brukens nedläggande förfelats;

att sådana åtgärder må främst avse under bruk skatteköpta hemman, samt rekognitionsskogshemman i alla de fall, där villkoret om skogarnas användning för sitt med donationen avsedda ändamål, bruksdriftens understöd, ej längre uppehålls, men även andra fall, där större domäner frångått kronan på ett sådant sätt, att skäl förefinnes för en undersökning om huruvida statens rätt och bästa häri iakttagits.

Sedan därefter jordbruksutskottet med stöd av 46 § riksdagsordningen anhållit om Eders Kungl. Maj:ts befallning till kammarkollegium att avgiva yttrande, huruvida kollegium ansåge sig kunna lämpligen omhändervärd de uppgifter, som skulle åligga den i motionen omförmälda jordkommission, har kollegium genom nådig remiss den 8 mars 1916 anbefallts att avgiva och till Eders Kungl. Maj:t inkomma med det av utskottet begärda yttrande.

Återställande remissakten får kollegium i anledning härav anföra följande.

Motionärerna hava till stöd för sin hemställan dels utförligt redogjort för åtskilliga fall då, enligt motionärernas mening, kronans rätt blivit eftersatt, dels ock sökt göra gällande, att vederbörande ämbetsverk, i detta fall kammarkollegium, som hade till särskild uppgift att bevaka kronans och därmed ofta åbornas rätt, visat benägenhet att släppa av på kronans rätt till yttermera gynnande av bolag som numera innehade de stora jorrdonationerna. Denna anmärkning angående kollegii bevakande av kronans rätt till viss jord vore grundad på en under senare år vunnen erfarenhet härutinnan. De fall, där kronan för närvarande anhängiggjort talan angående under bruk skatteköpta hemman, omfattande så gott

som uteslutande sådana hemman, vilka övergått till smärre hemmansägare eller åbor, medan beträffande stora mängder av liknande hemman i händerna på bolag och bruksägare endast i ett par fall åtgärder vidtagits, oaktat de bruk och industrier, till vars framtida understöd de av kronan en gång lämnats, för länge sedan nedlagts. Tillsättande av en jordkommission skulle innebära att en mera planmässig och enhetlig behandling av hithörande frågor komme till stånd.

Kollegium anser sig icke böra i detta sammanhang ingå på ett närmare skärskådande av motionärernas ovan antydda redogörelse för de fall, då, enligt motionärernas mening, åtgärder för tillvaratagande av kronans rätt skulle underlätits. Ej heller torde det vara nödigt, att collegium i detta sammanhang för underröjande av den i motionen uttryckta misstron till collegii vilja och förmåga att tillvarataga Eders Kungl. Maj:ts och kronans rätt, redogör för de grundsatser, som i berörda hänseende collegium och dess advokatfiskalsämbete anse sig böra följa. Det torde otvivelaktigt från motionärernas sida föreligga åtskillig missuppfattning såväl i fråga om de rättsliga förutsättningarna i de av motionärerna anförda fallen för återvinningstalan med utsikt till framgång från kronans sida, som ock vad angår de meningar, som i beträffande nu förevarande förvaltningsfrågor omfattas inom ämbetsverket. Därmed har collegium emellertid icke velat påstå, att rörande de grupper av fast egendom, som motionen avser, det föreligger tillfredsställande utredning om vad som är att anse såsom kronans, å ena, och enskild egendom, å den andra sidan, varjämte det icke heller torde vara uteslutet, att åtskilliga av kronan till industriens understöd upplättna besittnings- och nyttjanderätter skulle efter verkställd utredning visa sig böra återgå. Det torde icke kunna förnekas, att vidkommande såväl nu ifrågavarande fastighetsgrupper som jämväl annan fast egendom både i stad och på landet råder viss osäkerhet i fråga om gränserna mellan kronans och enskild rätt. Det torde ock vara uppenbart, att en dylik osäkerhet icke kan i längden vara tillfredsställande vare sig för kronan eller för de enskilda, som från kronans sida känna sig hotade av eventuella rättsanspråk. Det måste anses vara ett angeläget intresse att antydda osäkerhetstillstånd så vitt möjligt med det snaraste upphör. Den föreliggande motionen torde alltså i vad den avser att undanröja nu berörda missförhållande vara förtjänt av beaktande.

Desto större betänkligheter hyser däremot collegium gent emot motionärernas förslag att uppdraga utredningen av kronans eventuella rättsanspråk åt en jordkommission. Den maktpåliggande uppgiften att utreda och tillvarataga kronans rätt till fast egendom torde vara av synnerligen grannliga beskaffenhet och kräva såväl omsorg som sakkunskap. Hänsynen såväl till allmän som enskild rättssäkerhet torde påkalla, att en dylik uppgift endast anförtros personer, av vilka man kan utkräva fullt ämbetsansvar.

Vad angår själva den föreliggande frågan, eller huruvida collegium ansåge sig lämpligen kunna omhänderhava de uppgifter, som skulle åligga den omförmälda jordkommissionen, får collegium erinra, att collegium och dess advokatfiskalsämbete, enligt den för ämbetsverket gällande instruktion, redan nu äger befogenhet och förty skyldighet att bevaka kronans rätt till i huvudsak all den fasta egendom, motionärerna tänkt sig skulle bliva föremål för jordkommissio-

nens undersökningar. På grund härav har också — vad som torde vara allmänt bekant — i en mängd fall under senare tid kronans rätt till dylik egendom blivit genom kammaradvokatfiskalsämbetets försorg underställd domstols prövning. Endast en grupp av nu ifrågavarande egendomar, nämligen kronans i nådiga förordningen den 27 maj 1898 omförmälda till bergverkens understöd anslagna skogar står under annan myndighets, nämligen domänstyrelsens, förvaltning. Då kollegium för sin del icke har något att erinra mot att den rättsliga omvårdnaden av jämväl denna grupp av kronoegendomar uppdrages åt kollegium, anser sig kollegium därmed hava besvarat den föreliggande frågan jakande.

Uppenbarligen hava motionärerna tänkt sig att det ifrågasatta utredningsarbetet skulle bedrivas skyndsamt. En förutsättning för kollegium att skyndsamt kunna bedriva detsamma måste emellertid vara en förstärkning av kollegii arbetskrafter. Ämbetsverkets efter 1909 års omorganisation betydligt reducerade personal är nämligen, oaktat senare tillkomna förstärkningar, strängt upptagen med såväl ordinarie som tillfälliga arbetsuppgifter av betydlig omfattning.

Kollegium torde i detta sammanhang icke behöva yttra sig angående sättet för det ifrågasatta utredningsarbetets bedrivande och ej heller närmare ingå på frågan, huruvida nämnda arbete bör begränsas till de av motionärerna omförmälda fastighetsgrupperna. I det föregående har kollegium anmärkt att för det närvarande icke föreligga fullt tillfredsställande förhållanden i kronans fastighetsförvaltning, i det hänseende nämligen, att ofta och i större utsträckning än nödigt är en viss osäkerhet råder beträffande den rätt kronan kan göra gällande till olika slag av egendom såväl i stad som på landet. Kollegium har därvid ock anmärkt, att berörda missförhållande måste anses lända till olägenheter icke blott för kronan utan jämväl för enskilda personer.

Grunden till antydda missförhållande är enligt kollegii mening att söka däri, att beträffande den rättsliga omvårdnaden och tillsynen över kronans fasta egendom föreligger en splittring mellan ett flertal myndigheter, av vilka somliga äro sådana, att deras kompetens och intresse måste vara inriktade på förvaltningsuppgifter av helt annan art. Kollegium har vid särskilda tillfällen fäst uppmärksamheten på denna brist i kronans fastighetsförvaltning samt väckt förslag om åtgärder till undanröjande av de olägenheter, som därav kunde tänkas uppstå.

Sälunda anförde kollegium i underdånigt utlåtande den 31 maj 1912 angående väckt förslag att åt kollegii advokatfiskal uppdraga befogenheten att såsom kronans ombudsman yttra sig över lagfartsansökning som förklarats vilande, bland annat följande.

Det hade ifrågasatts att åt kollegii advokatfiskalsämbete skulle varda uppdraget att i ifrågavarande hänseende iakttaga kronans rätt. I det stora hela torde nog nämnda ämbete äga större förutsättningar för ett sådant uppdrags fullgörande än någon annan särskild myndighet eller tjänsteman, men kollegium kunde icke underlåta att framhålla hurusom å andra sidan fall, då kronans rätt berördes av en vilande förklarad lagfartsansökning, kunde förekomma, utan att advokatfiskalsämbetet av för ämbetet tillgängliga handlingar och eljest kända förhållanden därom kunde vinna någon som helst kännedom, en omständighet, som vore beroende bland annat därpå, att kollegium ej erhöi underrättelse om alla de mark-

förvärv, som ägde rum för kronans räkning. Detta gällde icke blott vad som förvärvats för de s. k. kommunikationsverken utan även förvärven exempelvis för försvarsväsendet och lotsverket. Med hänsyn till nyssberörda omständighet, som väsentligt minskade den föreslagna anordningens effektivitet, och då uppdragets meddelande åt advokatfiskalsämbetet utan tvivel komme att medföra en icke ringa ökning i arbetet för denna redan nu strängt betungade tjänst, ställde sig kollegium synnerligen tveksamt i frågan huruvida omförmålda uppdrag lämpligen borde anförtros åt advokatfiskalsämbetet. Enär emellertid kollegium, som ansåge uppdraget icke lämpligen böra eller kunna splittras mellan olika myndigheter eller tjänstemän, icke kunde giva anvisning på någon för ändamålet bättre skickad myndighet, ville kollegium, under viss förutsättning, icke avstyrka bifall till vad advokatfiskalsämbetet i ämnet föreslagit.

En bestämmelse av föreslaget innehåll nödvändiggjorde en föreskrift med åläggande för statens förvaltande myndigheter att till kammarkollegium insända förteckning å den under dess förvaltning stående fasta egendomen och även för framtiden till kollegium inberätta varje nytt förvärv; och anhöll kollegium eventuellt att härom framdeles göra den underdåniga framställning, vartill omständigheterna föranledde.

I anledning av erhållen remiss å departementalkommitterades betänkande framhöll kollegium i underdånigt utlåtande den 24 november 1913, med hänvisning till den av kommitterade påvisade splittringen i fråga om bevakandet av kronans rätt till olika slag av fast egendom, det verkligen angelägna i att en koncentrerad härutinnan på ett eller annat sätt genomfördes. Befogenheten att tala och svara rörande kronans rätt till statens fasta egendom vore splittrad på en mångfald vederbörande, bland andra arméförvaltningen, marinförvaltningen, lotsstyrelsen, kammarkollegium, domänstyrelsen, vattenfallsstyrelsen; och stundom kunde till och med tvekan uppstå hos vilken myndighet befogenheten i ett visst fall låge. Det vore förtjänt att tagas under övervägande, om ej anledning vore att skilja mellan den rättsliga och den tekniska värden av kronans fasta egendom och att koncentrera den förra hos en enda myndighet, som då snarast torde vara kollegium, såsom varande det ämbetsverk, vilket genom sin föregående verksamhet och sina ämbetsuppgifter i allmänhet torde vara härför bäst ägnat. Kommitterade hade framhållit att fackkunskapen icke finge tillmätas den betydelse, att den uteslutande skulle vara för ett ärendes rätta bedömande tillräcklig; härtill fordrades givetvis ävenledes en genom juridisk administrativ utbildning och skolning förvärvad förmåga att på föreliggande fall tillämpa lag och författning, givna förvaltningsnormer eller konstitutionell praxis ävensom en omfattande överblick jämväl över närgränsande förvaltningsområden. Fackkunskapen finge sålunda icke undantränga den allmänt administrativa insikten och erfarenheten utan borde jämte denna komma till sin rätt. Detta uttalande ville kollegium göra till sitt eget och tillägga, att ett avsteg från nu nämnda princip måste anses föga överensstämma med det i 77 § regeringsformen — genom däri intagna förbehåll om riksdagens medverkan vid vissa rättsliga dispositioner i fråga om kronans fasta egendom — angivna syfte att förebygga en förminskning eller försämring av det kapital denna egendom representerade. I avseende å organisa-

tionen av förvaltningen av detta kapital vore uppenbart, att den omständigheten, att ett förvaltningsorgan besatte aldrig så fränstående tekniska förutsättningar för kapitalets ekonomiska utnyttjande, likväl icke i och för sig innebure någon säkerhet för att den rättsliga omvårdnaden av samma kapital bleve på tillfredsställande sätt tillgodosedd. Det ekonomiska utnyttjande av detta kapital, i vilka former detta än skedde, syntes kollegium nämligen böra bliva föremål för en förvaltning av helt annan art, än den förvaltning, som hade till föremål detta kapitals framtida rättsliga bestånd. Kollegium kunde ej heller finna, att denna sistnämnda förvaltningsuppgift vore av så underordnad betydelse, att densamma skulle kunna undanskjutas till förmån för en teknisk fackkänedom, vilken, på sätt förut antytt, likväl så gott som aldrig ensam kunde täcka det förefintliga behovet av sakkunskap med avseende å förvaltningen på förevarande område. Beträffande rikets penningförvaltning hade kommitterade ansett det innebära ökad trygghet, att statskontoret, som hade denna förvaltning om hand, intoge en fristående ställning, och förklarade sig kommitterade därvid hava tagit i betraktande att statskontoret alltmör kommit att fylla en uppgift såsom vårdare av de allmänna grundsatzerna rörande dispositionen av statsmedel, i det att dylika frågor av stor omfattning från de särskilda departementen dit remitterats för avgivande av yttrande. Kollegium kunde icke finna annat än, att vad kommitterade anfört angående statskontorets ställning till rikets penningförvaltning i stort sett vore tillämpligt på kollegii ställning till förvaltningen av det kapital, som representerades av kronans eller till ecklesiastik eller allmän inrättning hörande fast egendom. Kammarkollegii ställning såsom den inom detta förvaltningsområde framför andra särskilt sakkunniga myndigheten hade länge varit erkänd. Kollegium kunde i sådant hänseende erinra om det uppenbarligen på grund av processuella skäl genom Eders Kungl. Maj:ts instruktion den 15 december 1911 för nedre justitierevisionen numera visserligen upphävda, men i realiteten allt fortfarande gällande nådiga brevet den 8 april 1814, som föreskrev, att då mål angående kronans parker och allmänningar till Eders Kungl. Maj:t inkommo, borde kollegii utlåtande däröver genom justitierevisionen infordras, en föreskrift som ansetts vara tillämplig även på andra grupper av kronans fasta egendom. Eders Kungl. Maj:ts nådiga brev till kollegium den 1 december 1911 angående bevakandet av kronans rätt till strömfäll liksom nådiga kungörelsen den 22 november 1912 angående befogenheten att såsom kronans ombudsman avgiva yttrande över lagfartsansökning, som förklarats vilande, måste anses vara uttryck för ett erkännande av kollegii och dess advokatfiskals övervägande kompetens inom här ifrågakommande förvaltningsområde. Slutligen hade Eders Kungl. Maj:t i avsevärd omfattning påkallat kollegii underdåniga utlåtande vid ifrågasatt inköp eller försäljning av fast egendom, vilken icke enligt den nu för kollegium gällande instruktion stått under kollegii inseende. Det vore lätt att påvisa grunden för denna kollegii särskilda kompetens. Materialet för utredning och bevisning av kronans rätt vore till övervägande del till finnandes just hos kollegium, och de »egendomliga kamerala och rätthistoriska förhållanden, varpå kronans rätt oftast grundar sig», sammanhörde så nära med föremålet för kollegii allmänna arbetsuppgifter, att kollegium ansåge sig med fog kunna tillräkna sig denna särskilda sakkunskap. Det syn-

res kollegium alltså i hög grad påkallat, att kollegii kompetens i vidsträcktare grad än hittills toges i anspråk för den förvaltningsuppgift, varom här vore fråga, och utsträcktes till den rättsliga vården även av sådan fast egendom, som nu stode under annan myndighets inseende. En sådan utvidgning av kollegii verksamhetsområde skulle icke innebära det minsta ingrepp i vederbörande verks egentliga förvaltningsuppgift, utan fastner befria samma verk från ett ämbetsansvar, som icke stode i någon relation till den sakkunskap detsamma företrädde. En förvaltningsanordning av ovan antydd beskaffenhet skulle — förutom att den ävägabragte större reda och överskådlighet i avseende å den del av statsverkets stora förmögenhet, som representerades av dess fasta egendom — förebygga av kollegium lätt påvisbara misstag vid kronans försäljning eller förvärv av fast egendom; den skulle ock förebygga sådana, av nuvarande behörighetsformer härledda rättsförluster för Eders Kungl. Maj:t och kronan, varpå ett slående exempel gäves i Eders Kungl. Maj:ts dom den 10 oktober 1906 (N. J. A. 1906 s. 446). Genom sistberörda dom hade Eders Kungl. Maj:ts och kronans talan ogil-lats, icke på grund av bristande utredning från kronans sida, utan på den grund att kronans ombudsman, samtidigt som han styrkte kronans rätt, ådagalade sin egen bristande behörighet att i målet föra Eders Kungl. Maj:ts och kronans ta-lan. Ett fall sådant som det nu anförda måste, enligt kollegii förmenande, visa, att de nuvarande förvaltningsformerna på detta område icke kunde med risk av ytterligare rättsförluster för kronan i längden kvarstå oförändrade.

En så genomgripande förvaltningsreform som en koncentrerung till kolle-gium av den rättsliga omvårdnaden av all kronans fasta egendom kan givetvis icke utan ytterligare utredning i ämnet genomföras. Emellertid skulle syftet med en sådan anordning i icke ringa mån främjas därigenom att uppgifter angående den under olika myndigheter stående kronoegendomen hos kollegium samman-fördes till en förteckning eller liggare över densamma, samt att, såsom kollegium i sitt ovanberörda underdåniga utlåtande den 31 maj 1912 föreslagit, vederbö-rande myndigheter förständigades till kollegium inkomma med underrättelse an-gående köp eller försäljning av dylik egendom eller träffade förändringar i egen-domens disposition.

Kronan är för det närvarande i avsaknad av en dylik fullständig och efter moderna grunder upprättad liggare över sin fasta egendom. Kollegium vill för sin del ifrågasätta, huruvida icke uppsättandet av sådan liggare borde ske jäm-sides med det i föreliggande motion föreslagna utredningsarbete samt omfatta all kronoegendom såväl på landet som i stad. Det torde vara överflödigt att på-visa, vilka fördelar såväl i förvaltningsavseende som med hänsyn till enskild rätt vore att förvänta av att i möjligaste mån tillförlitliga upplysningar om alla kronofastigheter vore att på ett lätt tillgängligt sätt inhämta hos en och samma myndighet.

Därest av kollegium nu främförda synpunkter skulle vinna beaktande, torde kollegium få sig anbefallt att till Eders Kungl. Maj:t inkomma med förslag till

formulär för en dylik liggare över kronans fasta egendom ävensom med plan för densammas upprättande och organisationen av detta arbete. Stockholm den 14 april 1916.

Underdånigst

Hj. Nerman.

A. W. Dufwa.

Axel Klockhoff,
föredragande.

P. B. Bergström.

E. Sandberg.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Tryckt hos P. Palmquists Aktiebolag, Stockholm 1917.
